



Journal of
Buddhist Innovation Review



บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การศึกษาพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
A STUDY OF RITUALS OF THE MIEN ETHNIC GROUP HUAICHOMPHU SUBDISTRICT,
MUEANG DISTRICT, CHIANGRAI PROVINCE

Research Articles

บทความวิจัย

เหลียง เสี่ยวยู

LIANG XIAOYU

ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

A doctoral student Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University

E-mail : 140136008@qq.com

ดร.จันทรสุดา ไชยประเสริฐ (Jansuda Chaiprasert)

สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

E-mail : jansuda_chaiprasert@yahoo.com

รศ.ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว (Teerachoot Kerdkaew)

สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

E-mail : tongin2000@gmail.com

Article history

Received: May 10, 2024 / Revised: July 10, 2024

Accepted: July 26, 2024 / Available Online: August 2, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลผู้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้วนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบพิธีกรรมเกี่ยวกับวงจรชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนที่สำคัญ 7 พิธี ได้แก่ พิธีกรรมการเกิด การเรียกขวัญ การทำบุญสร้างสะพาน การบวช (กว่าตัง) การแต่งงาน การบวงสรวงภาพวาดศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรมศพ และพิธีกรรมในเทศกาลสำคัญ 4 พิธี ได้แก่ พิธีกรรมในเทศกาลขึ้นปีใหม่ (ตรุษจีน) เทศกาลขอบคุนเทพเจ้าประจำท้องถิ่น เทศกาลเซ่งเม้ง และเทศกาลสารทจีน สารระสำคัญในพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนชี้ให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นเมี่ยนที่นับถือเทพเจ้าควบคู่กับการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษอย่างเหนียวแน่นสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างโลกวิญญาณที่มีเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษเป็นตัวแทนกับโลกมนุษย์โดยที่มนุษย์จะได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองจากเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษตลอดเวลาซึ่งให้ข้อสรุปว่าชีวิตของชาวเมี่ยนมาจากเทพเจ้าและจะไปรวมอยู่กับเทพเจ้าในชีวิตหลังความตายในที่สุด

คำสำคัญ: พิธีกรรม; ความเชื่อ; กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน

Abstract

This research aimed to study the rituals of the Mien ethnic group, Huai Chomphu Subdistrict, Mueang District, Chiang Rai Province. Qualitative research methods were used by studying documents and In-depth interview with 20 people who had important information in the research area. The obtained data were analyzed content-wise and the research results were presented descriptively. The results of the study found seven important life cycle ceremonies of the Mien ethnic group, including birth ceremonies, calling for blessings, bridge-building merit-making, ordination (Kwatang), marriage, sacred painting ceremonies, funeral ceremonies, and festival ceremonies. Four important ceremonies include the New Year's festival (Chinese New Year) ceremony, the festival of thanksgiving to local gods. Qingming Festival and Huangry Ghost Festival. The essence of the various ceremonies of the Mien ethnic group points to the Mien identity of honoring the gods together with a strong respect for ancestral spirits. It reflects the relationship between the spirit world, represented by gods and ancestral spirits, and the human world. which humans must receive help Protected by the gods and ancestral spirits throughout, it is concluded that the life of the Mien people comes from the gods and will eventually join the gods in the afterlife.

Keywords: Rituals; Beliefs; Mien; ethnic group

บทนำ

กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนหรืออ้าวเมี่ยน (เย้า) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่กระจายอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย คำว่า “อ้าว” แปลว่า “ชนชาติ” ส่วนคำว่า “เมี่ยน” แปลว่า “มนุษย์” รวมกันแล้วแปลว่า ชนชาติมนุษย์ คนกลุ่มนี้อาศัยอยู่ตามถ้ำในภูเขาสูงเมื่อ 2,000 ปีมาแล้ว เพราะไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อำนาจของจีนจึงถูกเรียกว่า “ม้อเย้า” แต่ก่อนหน้านี้นักจีนเรียกว่า “หมาน” หมายถึง พวกป่าเถื่อน สมัยราชวงศ์ซ่ง คำว่า “ม้อ” ถูกตัดทิ้งไปเหลือแต่คำว่า “เย้า” (Suntaree Phrommes , 1997, p. 457-458) ตามประวัติศาสตร์ระบุถึงถิ่นฐานเดิมของชาวอ้าวเมี่ยนว่าอยู่ทางตะวันออกของมณฑลไคเล่เจ้า ยูนนาน หูหนาน และกวางสี ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ด้วยสภาพอากาศที่แห้งแล้ง อาหารการกินไม่สมบูรณ์ รวมถึงถูกชาวจีนรุกราน ชาวอ้าวเมี่ยนจึงอพยพเข้ามาทางตอนใต้เข้าสู่ประเทศเวียดนามเหนือติดกับทางตอนเหนือของประเทศลาวและทางตะวันออกของประเทศพม่า บริเวณรัฐเชียงตุง และทางภาคเหนือของประเทศไทย

หลังจากกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยแล้ว พวกเขาก็กังรักษาวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมของตนไว้ โดยเฉพาะภาษาที่ใช้สื่อสารกันในกลุ่ม เวลาที่ชาวเมี่ยนสนทนากันภายในกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการจะใช้คำว่า “เมี่ยน” แต่ถ้าเป็นการสื่อสารแบบทางการเพื่อจำแนกให้ชัดเจนว่ามีเชื้อชนเผ่าอื่นจะใช้คำว่า “อ้าวเมี่ยน” หมู่บ้านของชาวเมี่ยนส่วนมากตั้งอยู่บนที่สูง กระจายอยู่ทั่วไปทางตอนเหนือของ

ประเทศไทยในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ พะเยา ลำปาง น่าน สุโขทัย และตาก คนกลุ่มนี้มีขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากชนกลุ่มอื่น ส่วนใหญ่นับถือเทพเจ้า วิทยานบรรพบุรุษ และ วิทยานทั่วไป ทุกบ้านจะมีหิ้งบูชาที่สถิตของวิทยานบรรพบุรุษ

จังหวัดเชียงรายถือว่าเป็นพื้นที่ที่กลุ่มชาติพันธุ์เมียนมาอาศัยอยู่มากที่สุด มีประชากรเมียนมาประมาณ 14,430 คน (Registration Administration Office, Department of Provincial Administration, Ministry of Interior, 2022, online) ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่บนภูเขาสูง โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์เมียนมาใน ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายยังคงรักษาวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของตนไว้ได้อย่างดี เรื่องที่น่าศึกษาในวัฒนธรรมของคนกลุ่มนี้คือ พิธีกรรมที่ผู้ประกอบพิธีส่วนใหญ่มีการศึกษาสูง มีความเชี่ยวชาญด้านการใช้ภาษาจีนโบราณทั้งอ่าน เขียน และเข้าใจความหมายของตัวอักษรจีนโบราณในคัมภีร์ที่สะท้อนถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมและมีสาระสำคัญหลายเรื่องที่ควรค่าแก่การศึกษา ถึงแม้ว่าการใช้ชีวิตในสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของกลุ่มนี้ แต่ชาวเมียนมาที่ตำบลห้วยชมภูก็ยังคงมีความเข้มแข็งในการสืบทอดวัฒนธรรมของตนมาจนถึงปัจจุบัน

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะชาวจีนที่กำลังศึกษาสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สองจึงสนใจที่จะวิจัยในหัวข้อ “การศึกษาพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนมาตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” โดยใช้วิธีวิจัยเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะทำให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม รวมถึงสาระสำคัญที่แฝงอยู่ในพิธีกรรมของคนกลุ่มชาติพันธุ์นี้ได้มากขึ้น และจะทำให้ทราบว่าพิธีกรรมสามารถช่วยเชื่อมโยงสำนึกแห่งชาติพันธุ์ ทดแทนความโหยหาต่อแผ่นดินมาตุภูมิ รวมทั้งเติมเต็มความสมบูรณ์ของการดำเนินชีวิตในแผ่นดินใหม่ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนมา ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

กรอบแนวคิดของการวิจัย

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาเรื่องนี้เป็นแนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรมกับสังคมที่ว่า พิธีกรรมช่วยให้เกิดการประสานความเข้าใจในชีวิตชุมชน สร้างขวัญกำลังใจ ให้ความหวังแก่นุชย์ ช่วยสร้างอัตลักษณ์ร่วมของท้องถิ่น และแนวคิดบทบาทหน้าที่นิยมที่เห็นว่าวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น เรื่องเล่า เพลง การละเล่น ความเชื่อ พิธีกรรมล้วนมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านจิตใจ และช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม (Siraporn Na Thalang, 2014, p. 360)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ โดยศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ พิธีกรรมกับสังคม ศึกษาความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนมาในตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเจาะจง ได้แก่ ผู้สูงอายุ หัวหน้าหมู่บ้าน อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม และชาวบ้านจำนวน 20 คน สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ ปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำไปเก็บข้อมูลภาคสนามกับกลุ่มตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และนำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำแนกได้ 2 ประเภท คือพิธีกรรมเกี่ยวกับวงจรชีวิตและพิธีกรรมในเทศกาลสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. พิธีกรรมเกี่ยวกับวงจรชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน

ผลการศึกษาพบพิธีกรรมสำคัญเกี่ยวกับวงจรชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนในพื้นที่วิจัยที่ยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่อย่างเหนียวแน่น 7 พิธี ดังต่อไปนี้

1.1 พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด พิธีกรรมในข้อนี้เป็นพิธีกรรมที่ทำให้กับชีวิตใหม่ที่เกิดขึ้นในโลกนี้ โดยพบพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดที่ชาวเมี่ยนในพื้นที่วิจัยยังคงทำอยู่ทั้งในขณะที่ยังตั้งครุและหลังคลอดบุตร 5 ประการ ดังนี้

1.1.1 พิธีการบนบานเป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อขอให้วิญญาณบรรพบุรุษมาช่วยคุ้มครองสตรีที่ตั้งครรภ์และลูกที่อยู่ในท้องให้ปลอดภัย เพราะว่าชาวเมี่ยนเชื่อว่าขณะที่ทารกอยู่ในครรภ์ ขวัญหรือวิญญาณของเด็กจะอยู่ตามท้องต่าง ๆ ได้แก่ ประตูลูกเตาไฟ ครัวกระต๊อ หอโรงของบ้านที่ใช้ประกอบพิธี เติงนอน และตัวแม่ของเด็ก ต้องดูแลไม่ให้สิ่งที่ไม่ดีมาทำอันตรายต่อขวัญของเด็ก ไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นการละเมิดจารีตของบรรพบุรุษที่เรียกว่า “การถือกรรม” มิฉะนั้นเด็กอาจจะพิการได้ ซึ่ง Nailin Saethen ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตที่เกิดใหม่กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง 3 ประการ ได้แก่ บ้าน เครื่องใช้ในบ้าน และแม่ผู้ให้กำเนิด ซึ่งส่งผลดีหลายด้านทั้งต่อสตรีที่ตั้งครรภ์ เด็กที่อยู่ในครรภ์ และการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมทางความเชื่อของชาวเมี่ยน (Interview: on January 5, 2024)

1.1.2 พิธีหย่างอยู่เป็นพิธีการชำระสิ่งสกปรกให้แก่เด็กที่เกิดใหม่ เช่น คาบเลือด แล้วจึงฝากให้วิญญาณบรรพบุรุษรับไว้ดูแล ปัจจุบันถึงแม้ว่าสตรีเมี่ยนจะไปคลอดลูกที่โรงพยาบาล แต่ก็ยังคงนิยมทำพิธีหย่างอยู่หลังจากออกจากโรงพยาบาลแล้ว อาจารย์ผู้ประกอบพิธีจะหาฤกษ์ยามวันดีแล้วทำพิธีหลังจากที่หญิงคนนั้นคลอดลูกได้ระหว่างเดือนหรือครบเดือน Sukkasem Choksapanan แสดงให้เห็นถึงความผูกพันและการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างโลกมนุษย์กับโลกวิญญาณโดยมีความเชื่อและผู้ประกอบพิธีเป็นสื่อกลาง (Interview: on February 2, 2024)

1.1.3 พิธีทิมเมี่ยนคู้เป็นพิธีแจ้งวิญญาณบรรพบุรุษว่า มีคนมาเกิดใหม่ในครอบครัว และบอกกล่าวต่อพระอาทิตย์เพื่อขอให้เด็กที่เกิดมานั้นเป็นคนดี “ทิม” หมายถึง การเพิ่ม “เมี่ยน” หมายถึง มนุษย์ “เมี่ยนคู้” หมายถึง ชื่อขวัญต้นกำเนิดหรือสถานะบุคคล ชาวเมี่ยนจะเสี่ยงทายตั้งชื่อเด็กในพิธีทิมเมี่ยนคู้ ชื่อเด็กผู้ชายจะมีเพียงสองพยางค์ พยางค์แรกเป็นคำที่บอกลำดับที่ของเพศและลำดับที่ของลูกในแต่ละครอบครัว พยางค์ที่สองใช้เหมือนกันทั้งหญิงและชายคือใช้ชื่อจริงของบิดา นอกจากนี้ ยังมีการตั้งชื่อตามลักษณะของการเกิด เช่น “อ่งแคะ” หมายถึง ลูกชายเมื่อคลอดมีแขกหรือพ่อค้ามาบ้าน “อ่งซิว” หมายถึง ลูกชายที่เกิดขึ้นภายหลังที่พ่อแม่ทำพิธีบนบานขอลูกแล้ว และ “อ่งบู” หมายถึง “ลูกอิจฉา” ลูกที่เกิดหลังจากที่พ่อแม่นำลูกของคนอื่นมาเลี้ยงแล้ว ถ้าเป็นเด็กหญิงก็เปลี่ยนคำว่า “อ่ง” เป็น “เหมย” หรือ “ใหม่ Chanjiam Sae-Ten แสดงให้เห็นถึงค่านิยมและความเชื่อในการตั้งชื่อให้แก่เด็กที่บ่งบอกถึงเพศ ลำดับการเกิด ความสัมพันธ์ในการเป็นพี่น้องกัน ชื่อของพ่อ และบอกถึงลักษณะการเกิดของเด็กแต่ละคนที่สัมพันธ์กับ

เหตุการณ์ในขณะที่เด็กคนนั้น ๆ เกิดมา เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และปฏิบัติตัวได้อย่างเหมาะสม (Interview: on January 11, 2024)

1.1.4 พิธีชวดเปี่ยงเลี่ยมเป็นพิธีที่จัดขึ้นในช่วงเปลี่ยนผ่านวัยเด็กสู่วัยรุ่นหนุ่มสาว ชาวเมียนมีทัศนคติว่าเด็กที่ยังไม่ผ่านพิธีชวดเปี่ยงเลี่ยมยังอยู่ในวัยเด็ก ยังไม่สามารถคุมครองดูแลตนได้ ต้องฝากขวัญให้เทพเจ้าดูแล เมื่อเด็กอายุ 9-12 สถานภาพทางสังคมในโลภมนุษย์และโลกวิญญาณของเด็กจะเปลี่ยนไปถือว่าเป็นผู้ใหญ่แล้ว Pawfu Saetien ชี้ให้เห็นถึงการก้าวผ่านวัยเด็กสู่วัยรุ่นที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องขวัญวิญญาณบรรพบุรุษ และเทพเจ้าที่มีอิทธิพลต่อชาวเมียนอย่างสูง พิธีกรรมนี้ช่วยให้เด็กชาวเมียนรู้สถานะของตนว่าเป็นผู้ใหญ่แล้วและตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบตามวิถีทางที่บรรพบุรุษได้กำหนดไว้ให้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตตามลำดับช่วงวัยของชีวิต (Interview: on January 15, 2024)

1.1.5 พิธีการตั้งชื่อชะบั่ว เป็นชื่อสำหรับใช้ในการประกอบพิธีกรรมที่ตั้งให้เฉพาะผู้ชายเท่านั้น การตั้งชื่อชะบั่วเพื่อให้ผู้ชายเมียนเข้าถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์หรือโลกวิญญาณของบรรพบุรุษและเทพเจ้าได้เป็นชื่อที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับเหล่าเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษ ผู้หญิงไม่สามารถตั้งชื่อชะบั่วได้เพราะผู้หญิงขวัญอ่อน ไม่สามารถติดต่อกับโลกวิญญาณได้ Jiamrungruang Chaophasuk แสดงให้เห็นจุดประสงค์สำคัญของพิธีนี้คือเพื่อให้ผู้ชายที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่รู้สถานะภาพของตน พร้อมจะเป็นผู้นำครอบครัวและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับโลภมนุษย์และโลกวิญญาณ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดแบบปิตาธิปไตยที่เห็นว่าผู้ชายเป็นใหญ่ทั้งในโลภมนุษย์และโลกวิญญาณของคนกลุ่มนี้อีกด้วย (Interview : on January 23, 2024)

1.2 พิธีการเรียกขวัญ

การเรียกขวัญเป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อเรียกขวัญให้กลับคืนมาอยู่กับตัวบุคคล พบ 2 ประเภท ได้แก่ พิธีจั่ววัน พิธีเรียกขวัญเด็กและขวัญของผู้ใหญ่ และพิธีซ่างวัน พิธีแย่งขวัญ ดังต่อไปนี้

1.2.1 พิธีจั่ววัน ชาวเมียนเชื่อว่า หากขวัญออกจากร่างกายจะทำให้บุคคลนั้นเจ็บป่วย อาจถึงตายได้ การเรียกขวัญในพิธีจั่ววันมี 2 ระดับ ตามช่วงอายุคน คือ การเรียกขวัญเด็กและการเรียกขวัญผู้ใหญ่ การเรียกขวัญเด็กจะทำให้แก่เด็กที่มีอาการตกใจ เจ็บป่วย โดยการนำเด็กไปหาอาจารย์เพื่อทำพิธีปัดรังควาญผีร้ายที่มารบกวน ถ้าเป็นเด็กเล็กที่ยังไม่ได้ผ่านพิธีชวดเปี่ยงเลี่ยมจะต้องเชิญเทพเจ้าที่ดูแลเด็กคือ “จ่วงเว่ย ฮวา จุงซัวโมง” ถ้าเป็นเด็กโตจะเชิญดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่ดูแลคือ “จิงกิ่นจ่าพิน” ให้มาช่วยคุ้มครอง ส่วนการเรียกขวัญผู้ใหญ่ก็คล้าย ๆ กับการเรียกขวัญเด็กแตกต่างกันเพียงเครื่องเซ่นไหว้ Weerachai Seefung พิธีเรียกขวัญแสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับชีวิตและวิธีการแก้ไขปัญหาตามความเชื่อของชาวเมียน ชี้ให้เห็นว่า พิธีการเรียกขวัญว่ายังคงมีบทบาทสำคัญต่อชาวเมียนในพื้นที่วิจัยตามแนวคิดบทบาทหน้าที่นิยมที่กล่าวว่าวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของสังคมถูกสร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการด้านปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์และความต้องการของสังคม รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นให้แก่มนุษย์ และสร้างความเข้มแข็งให้แก่สังคม (Interview : on December 14, 2023)

1.2.2 พิธี “ซ่างวัน” พิธีแย่งขวัญจะทำให้กับผู้ใหญ่ที่ประสบเรื่องที่ไม่ดี เช่น การเจ็บป่วยหนัก รักษาไม่หายโดยเชื่อว่าขวัญของบุคคลนั้นถูกผีร้ายแย่งไป รวมถึงแก้ปัญหาให้แก่ชาวบ้าน เช่น ตกใจนอนไม่หลับ ปวดท้อง ุงเข้าบ้าน แสดงให้เห็นถึงพิธีกรรมนี้ที่สัมพันธ์กับปัญหาและการแก้ปัญหาของคนในชุมชนเมียน ผ่านคนกลางคือผู้ประกอบพิธีที่สามารถติดต่อกับโลกวิญญาณ ส่งผลให้ผู้เข้าพิธีมีความมั่นใจใน

การดำเนินชีวิต เพราะเชื่อว่าเทพเจ้าหรือวิญญาณบรรพบุรุษจะช่วยขจัดสิ่งชั่วร้ายและคุ้มครองตนให้ปลอดภัย ได้ในสิ่งที่ปรารถนา และยังช่วยประสานใจของคนในสังคมให้รักสามัคคีกันอีกด้วย

1.3 พิธีทำบุญสร้างสะพาน

พิธีทำบุญสร้างสะพานเป็นพิธีที่จัดทำให้แก่คนที่ประสบปัญหาชีวิตต่าง ๆ แบ่งออก 2 ประเภท ได้แก่ พิธีทำบุญสร้างสะพานเล็กและพิธีทำบุญสร้างสะพานใหญ่ ดังนี้

1.3.1 พิธีทำบุญสร้างสะพานเล็กพิธีทำบุญสร้างสะพานเล็ก “จำกั๊งตะเจี้ยว” เป็นพิธีสร้างสะพานข้ามไปหาเทพเจ้า พิธีนี้จะจัดให้แก่ชาวเมียนมู้สึกว่าตนมีเคราะห์ ทำมาหากินไม่ค่อยได้ผล เจ็บป่วย หรือผู้หนึ่งมีกรรมกลัวจะเกิดอันตรายในเวลาตลอด Sukkasem Choksapanan เนื่องจากชาวเมียนมู้เชื่อว่ามนุษย์จะต้องเผชิญกับปัญหา อุปสรรค หรืออำนาจที่ทำให้ชีวิตมีอันเป็นไปต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา การประกอบพิธีข้ามสะพานเล็กก็เพื่อขจัดเรื่องไม่ดีเหล่านี้ ช่วยให้ชีวิตของตนปลอดภัยและเกิดความมั่นใจในดำรงชีวิต ด้วยการช่วยเหลือจากเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษของตน (Interview: on February 2, 2024)

1.3.2 พิธีทำบุญสร้างสะพานใหญ่ มีลักษณะคล้ายกับพิธีทำบุญสร้างสะพานเล็ก แตกต่างที่พิธีทำบุญสร้างสะพานใหญ่จะเป็นการสร้างสะพานที่สามารถใช้ประโยชน์ได้จริงในชุมชน เรียกว่า “กั๊ง ตะเจี้ยว” แปลว่า การทำบุญให้คนอื่น โดยผู้เข้าพิธีจะต้องเดินข้ามสะพานจากฝั่งหนึ่งไปอีกฝั่งหนึ่งเพื่อข้ามจากสิ่งที่ไม่ดี ผู้ประกอบพิธีจะเป่าเขาควายเป็นบรรพบุรุษที่เชื่อมารับรู้สิ่งที่กำลังทำนั้นว่าคืออะไร ใครเป็นผู้ทำ เพราะเหตุใด เมื่อพิธีเสร็จก็ต้องเสี่ยงทายอีกว่าวิญญาณทั้งหลายพอใจหรือไม่ SanWen SaeTan แสดงให้เห็นว่า พิธีนี้จัดขึ้นเพื่อให้เกิดกำลังใจแก่ผู้ที่คิดว่าตนมีเคราะห์ มีความเชื่อมั่นในดำรงชีวิตต่อไปอย่างมีความสุข เนื่องจากชาวเมียนมู้เชื่อว่า ชีวิตของมนุษย์มีเคราะห์ทั้งเบาและหนักอยู่ตลอดเวลาจำต้องพึ่งอำนาจของเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษให้มาช่วยปกป้องคุ้มครองให้ผ่านพ้นภัยหรือปัญหาชีวิตต่าง ๆ ไปด้วยดี (Interview: on January 11, 2024)

1.4 พิธีการบวช (กว่าตัง)

พิธีการบวชกว่าตังหรือแขวนดวงตะเกียง 3 ดวง เป็นพิธีบวชระดับพื้นฐานที่ผู้ชายเมียนมู้ต้องผ่านพิธีนี้ทุกคน ใช้เวลา 3 วัน 4 คืน แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.4.1 การแขวนภาพวาดเทพเจ้า หรือตัมต้อมเมียน ภาพวาดเทพเจ้าเป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ในพิธีกรรมทุกอย่าง เนื่องจากพิธีการบวชกว่าตังเป็นพิธีกรรมที่ยิ่งใหญ่สำหรับชาวเมียนมู้จึงต้องแขวนภาพวาดเทพเจ้าที่ชาวเมียนมู้นับถือสูงสุด มี 3 กลุ่ม คือ เทพเจ้าฟ้าหรือหยุดต่ายฮู้ง เทพเจ้าสามดาวหรือฟามซิง และบรรพบุรุษ Sukkasem Choksapanan เพราะการประกอบพิธีทุกอย่างจะต้องบอกกล่าวให้เทพเจ้าและบรรพบุรุษรับรู้ทุกครั้งเพื่ออัญเชิญให้มาช่วยปกป้องคุ้มครอง ไม่ให้สิ่งไม่ดีเกิดขึ้นกับพวกเขา (Interview: on February 2, 2024)

1.4.2 การปลดปล่อยดวงวิญญาณไปสู่สุคติภพภูมิที่ดี คือการจับผีร้ายที่มารบกวนชาวเมียนมู้ไปลงโทษ อาจารย์ผู้ประกอบพิธีจะให้สมาชิกในครอบครัวของผู้เสียชีวิตไปชำระสิ่งสกปรกให้ร่างกายบริสุทธิ์ ชาวเมียนมู้เชื่อว่าสาเหตุที่ทำให้คนเจ็บป่วยหรือตายมาจากการกระทำของผีร้าย ผู้ประกอบพิธีจะเอาฟางมามัดเป็นรูปคนแล้วเขียนชื่อติดไว้แล้วนำไปวางไว้นอกบ้าน นำเหล้าและเนื้อสัตว์มาหลอกให้ผีร้ายกิน ผู้ช่วยที่เป็นตำรวจจะไปจับผีร้าย มัดด้วยเชือกแล้วนำมาวางบนเสื่อตรงหน้าภาพเทพเจ้าแห่งศาลนรกภูมิทั้งสิบแล้ว

ถามว่าเป็นผู้ทำให้คนในบ้านนั้นเจ็บป่วยหรือไม่ ถ้าผ้ารายยอมรับก็ผูกไว้ ถ้าไม่ยอมรับก็ใช้มัดติดจนกว่าจะยอมรับความผิด Pawfu Saetien แสดงให้เห็นถึงคติความเชื่อเรื่องสวรรค์และนรกของชาวเมียนโดยมีเทพเจ้าต่าง ๆ เป็นภาพแทนของสวรรค์ที่เป็นภพภูมิที่ดี และมีวิญญาณร้ายเป็นภาพแทนของนรก ชาวเมียนเชื่อถ้าในขณะยังมีชีวิตอยู่ มนุษย์คนนั้นทำแต่ความดี เมื่อเสียชีวิตไปแล้ววิญญาณก็จะไปอยู่สวรรค์กลายเป็นเทพเจ้าร่วมกับบรรพบุรุษของตน สามารถดูแลปกป้องคนในครอบครัวได้ แต่ถ้าคนที่ตายไม่ได้ผ่านพิธีการบวชกว่าดั่ง ก็จะไม่สามารถเป็นเทพเจ้าได้ สรุปก็คือผู้ที่ทำความดีตามวิถีชีวิตของชาวเมียน มีใจบริสุทธิ์จะไปสู่สุคติ ตรงกันข้ามหากทำความชั่ว ประพฤติอกจาริตประเพณีของบรรพบุรุษจะส่งผลให้ไปรับโทษในนรก (Interview: on January 15, 2024)

1.4.3 การเสริมดวงตะเกียงชีวิต 3 ดวง เป็นสัญลักษณ์ของการให้ตะเกียงนำแสงสว่างมาสู่ชีวิตของผู้เข้าพิธี ไฟในตะเกียงดวงแรก จัป่วนเม่งตัว เป็นตะเกียงชะตาชีวิตของผู้เข้าพิธี และอาจารย์ใหญ่กับอาจารย์รองจะมอบตะเกียงดวงที่ 2 ค่อยเหยียด และตะเกียงดวงที่ 3 เบ๊วะจ่งดั่งให้ ซึ่งเป็นภาพจำลองบทบาทที่สำคัญของพ่อที่ใช้ชีวิตกับลูก และอาจารย์ให้ความรู้แก่ลูกศิษย์ สะท้อนให้เห็นปรัชญาชีวิตของชาวเมียนคือ ชีวิตที่เจริญก้าวหน้าได้นั้นต้องมีปัญญา มีความรู้โดยสืบทอดจากผู้เป็นพู่พพาจารย์อาจารย์คนแรกที่เคยพร่ำสอนทั้งวิชาชีพ จริยธรรม รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมของบรรพบุรุษที่มอบตะเกียงใบที่หนึ่ง และอาจารย์ใหญ่กับอาจารย์รองที่มอบตะเกียงดวงที่สองและที่สามที่เป็นสัญลักษณ์ของวิชาความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เด็กจะต้องตั้งใจศึกษาเรียนรู้จากครูอาจารย์เพื่อความเจริญก้าวหน้าของชีวิต นอกจากนี้ยังมีพิธีที่สำคัญอีก 3 พิธี ได้แก่ พิธีเดิน 7 ดาว พิธีสืบทอดวิชา และพิธีแบ่งทหาร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.4.3.1 พิธีเดิน 7 ดาว หรือเชียดผินกอง เป็นขั้นตอนสำคัญที่อาจารย์ใหญ่จะเรียงเหรียญบนผ้าขาวด้านบน 3 เหรียญ ด้านล่าง 3 เหรียญ และตรงกลาง 1 เหรียญ อาจารย์ใหญ่จะเดินสอนให้ลูกศิษย์ดู แล้วลูกศิษย์จึงเดินตามรอยเท้าของอาจารย์ Tutching Saephan การเดิน 7 ดาว เป็นสัญลักษณ์ของการก้าวเข้าไปติดต่อกับโลกวิญญาณ โดยที่ผู้เข้าพิธีจะเดินตามรอยเท้าของพ่อและผู้ที่เป็นอาจารย์ ซึ่งมีนัยบอกว่า ลูกและศิษย์จะต้องเชื่อฟังและดำเนินตามแนวทางที่พ่อและอาจารย์แนะนำชี้ให้เห็นถึงบรรทัดฐานทางสังคมเมียนที่แฝงด้วยกุศโลบายในการสอนเยาวชน ผ่านความเชื่อและพิธีกรรม (Interview: on January 23, 2024)

1.4.3.2 พิธีสืบทอดวิชา หรือเปียดฟาด เป็นขั้นตอนหนึ่งของกว่าดั่งที่อาจารย์มอบคาถาอำนาจให้แก่ผู้เข้าพิธี เพื่อให้ศิษย์ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบพิธีที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ และผู้ชายเมียนที่ผ่านพิธีนี้แล้วจะเป็นคนใหม่ที่มีตำแหน่งยศศักดิ์ ซึ่งทำให้เห็นถึงหลักจริยธรรมข้อหนึ่งของสังคมเมียนคือ ผู้ที่เป็นใหญ่และมีอำนาจเหนือกว่าคนอื่นต้องมีเมตตาให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมผู้น้อย โดยแสดงผ่านพิธีกรรมดังกล่าวที่เป็นการสืบทอดวิชาที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษให้แก่คนรุ่นหลัง เพื่อไม่ให้เกิดการสูญหาย และเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของตนให้คงอยู่สืบไปด้วย

1.4.3.3 พิธีแบ่งทหาร หรือปุ่นแปง เป็นพิธีที่อาจารย์ผู้ประกอบพิธีแบ่งทหารให้กับผู้เป็นศิษย์ เพื่อให้ศิษย์สามารถประกอบพิธีกรรมได้ โดยอาจารย์และลูกศิษย์จะแบ่งข้าวสารและเงินเหรียญที่ห่อเป็นถุงตุงขาดออกจากกัน ซึ่งหมายถึงลูกศิษย์ได้รับวิชาจากอาจารย์แล้ว มีนัยแสดงว่าสำเร็จการศึกษาแล้ว

ถึงเวลาที่จะพ้นจากความดูแลของอาจารย์ ลูกศิษย์มีความพร้อมที่จะออกมาเผชิญชีวิตตามลำพังอย่างมั่นใจ ด้วยวิชาความรู้ที่ตนได้เรียนรู้จากอาจารย์

1.4.4 พิธีเรียกขวัญธัญพืช เป็นพิธีที่สร้างขึ้นเพื่อขอความช่วยเหลือจากเทพเจ้าให้มาคุ้มครองให้พืชต่าง ๆ เจริญงอกงามสมบูรณ์ วิญญาณธัญพืชจะถูกอัญเชิญมาจากทุกทิศทุกทาง เพราะชาวเมียนเชื่อว่ทุกสิ่งมีชีวิตมีวิญญาณ การนำวิญญาณของเมล็ดพืชกลับมาจะทำให้เก็บเกี่ยวพืชได้ผลดี AuntieJoi SaeFung มีการแจ้งให้วิญญาณบรรพบุรุษและเทพเจ้าได้รับรู้ เพื่อขอให้ท่านบันดาลให้ข้าวและธัญพืชอื่น ๆ ที่ปลูกไว้เจริญงอกงาม ให้ผลผลิตที่ดี และปกป้องคุ้มครองทุกคนในครอบครัวให้ปลอดภัย มีความสุข ความเจริญ ชี้ให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวเมียนปัจจุบันว่า ยังคงมีความสัมพันธ์กับวิญญาณในธรรมชาติที่หล่อเลี้ยงชีวิตตน และครอบครัวในรูปแบบของผู้รับและผู้ให้ คือ พวกเขาในฐานะผู้รับได้อาศัยธัญพืชเหล่านั้นในการยังชีพและเกิดจิตสำนึกรู้สึกขอบคุณวิญญาณที่สถิตในธัญพืชเหล่านั้นในฐานะผู้ให้ชีวิต โดยมีวิญญาณบรรพบุรุษและเทพเจ้าเป็นผู้สนับสนุน คอยคุ้มครองป้องกันภัย และบันดาลให้พืชผลที่ปลูกไว้ได้ผลดี (Interview: on January 22, 2024)

1.4.5 การผูกกาต่อทวยเทพเจ้ายดา พิธีนี้เป็นการส่งเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษกลับโลกวิญญาณ ผู้ทำพิธีจะจัดโต๊ะแล้ววางข้าวเหนียวกับแก้ว 6 ใบ ใส่ น้ำ 1 ใบและเหล้า 5 ใบ จากนั้นอาจารย์รองสองคนจะใส่ชุดทำพิธี เต็นรำ และอัญเชิญเทพเจ้าและวิญญาณต่าง ๆ ให้รับเครื่องสังเวย แสดงว่า ทุกขั้นตอนของพิธีบวชกว่าจะขาดองค์ประกอบสำคัญคือเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษไม่ได้ ต้องอัญเชิญเพื่อให้มารับรู้และช่วยคุ้มครองให้พิธีสำเร็จลุล่วงด้วยดี พร้อมกับเครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ของการตอบแทนและขอบคุณเทพเจ้าด้วยจิตสำนึกในคุณค่า

1.5 พิธีกรรมการแต่งงาน

พิธีการแต่งงานเป็นการเริ่มต้นของชีวิตครอบครัว ชาวเมียนเรียกว่า “โจ้วชิงจา” พบ 2 แบบ ได้แก่ พิธีแต่งงานแบบเล็กและพิธีแต่งงานแบบใหญ่ ดังนี้

1.5.1 การเซ่นไหว้เทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษ เป็นการอัญเชิญเทพเจ้าและบอกกล่าววิญญาณบรรพบุรุษในตระกูลฝ่ายชายให้รับทราบที่กำลังมีงานแต่งงาน ขอให้ช่วยปกป้องคุ้มครองแขกทุกคนที่มาร่วมงาน และช่วยให้พิธีแต่งงานครั้งนี้สำเร็จ ไม่มีอุปสรรค LoKuan SaeJao จะเห็นว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดในพิธีกรรมทุกอย่างของชาวเมียนก็คือ การอัญเชิญเทพเจ้าและบอกกล่าววิญญาณบรรพบุรุษให้รับทราบก่อนอันเป็นการให้ความเคารพนับถือตามลำดับความสำคัญ เนื่องจากชีวิตของชาวเมียนมีความผูกพันกับเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษมาตลอด (Interview: on December 22, 2023)

1.5.2 การต้อนรับเจ้าสาวและญาติเจ้าสาว เรียกว่า พิธีชิงฉิงจา เป็นขั้นตอนของการแจกบุหรี น้ำชา และเหล้าเป็นธรรมเนียมการต้อนรับเจ้าสาวและญาติ ๆ เพื่อแสดงการเคารพ ความยินดี และขอบคุณต่อญาติฝ่ายหญิง Phanu Saetean สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่ให้เกียรติและความเคารพต่อญาติฝ่ายเจ้าสาวเสมือนหนึ่งญาติของตน เพราะเจ้าสาวในฐานะตัวแทนของญาติฝ่ายหญิงต่อไปจะได้เป็นคนในตระกูลของฝ่ายชายทั้งในโลกนี้และโลกวิญญาณตามความเชื่อของชาวเมียน (Interview: on December 22, 2023)

1.5.3 การเลี้ยงต้อนรับเจ้าสาว ขั้นตอนนี้จะมีการคำนับหิ้งบูชาบรรพบุรุษ 3 ครั้ง เพื่ออัญเชิญเทพเจ้ามาร่วมงานตามลำดับตำแหน่ง เช่น เทพเจ้าสวรค์ ผู้บริหารใต้พิภพ และวิญญาณบรรพบุรุษ หลังจากนั้นจึงออกไปปรับญาติเจ้าสาวทางประตูหน้าบ้านแล้วคำนับญาติเจ้าสาว 3 ครั้ง Apiwat Panchalermchai แสดงถึงการให้ความสำคัญต่อเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษในฐานะสิ่งเคารพและที่พึ่งทางใจ ที่มีอาจจะเลยได้ เนื่องจากการดำเนินชีวิตของชาวเมียนจะสัมพันธ์กับโลกทั้ง 3 คือ สวรค์ นรก และโลกมนุษย์ที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดระบบความคิด ความเชื่อเหล่านี้ให้แก่ลูกหลานต่อ ๆ กันมา ดังนั้น การประกอบพิธีจึงต้องอัญเชิญเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษให้มาปกป้องคุ้มครองไม่ให้วิญญาณร้ายมารบกวนหรือเกิดสิ่งที่ไม่ดีกับพวกเขา และให้พิธีกรรมสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นธรรมเนียมการให้เกียรติต่อญาติฝ่ายเจ้าสาวผ่านการคำนับ 3 ครั้งของฝ่ายเจ้าบ่าว (Interview: on December 22, 2023)

1.5.4 การส่งตัวเจ้าสาวเข้าสู่ตระกูลของเจ้าบ่าว เมื่อฝ่ายเจ้าบ่าวรับเจ้าสาวเข้าบ้านแล้วต้องทำพิธีแจ้งบรรพบุรุษให้ทราบ ผู้ประกอบพิธีจะจับลูกไก่แล้วเดินวนรอบเจ้าสาว 3 รอบ เพื่อให้เทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษช่วยขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกไป ไม่ให้สิ่งไม่ดีตามเจ้าสาวเข้ามาในบ้านของเจ้าบ่าว Apiwat Panchalermchai แสดงให้เห็นธรรมเนียมปฏิบัติของชาวเมียนที่มีอาจจะเลยได้คือ การแจ้งวิญญาณบรรพบุรุษให้รับทราบที่เจ้าสาวได้เข้ามาเป็นคนในตระกูลเจ้าบ่าวแล้ว ขอให้สิ่งไม่ดีที่ผ่านเข้ามาในชีวิตเจ้าสาวหมดสิ้นไป และขอให้บรรพบุรุษฝ่ายเจ้าบ่าวช่วยคุ้มครองเจ้าสาว และอวยพรให้ชีวิตคู่ของคนทั้งสองมีความราบรื่น อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข มีครอบครัวที่มั่นคง อบอุ่น เจริญงอกงามในทุกด้าน (Interview: on December 22, 2023)

1.5.5 การดักน้ำให้แขกล้างหน้าของเจ้าสาว หลังทำพิธีทิมเมียนคู่ก็ถือว่าเจ้าสาวได้ตัดเชื้อออกจากบ้านพ่อแม่ของตนและได้เข้าสู่บ้านเจ้าบ่าวเสร็จสมบูรณ์ กลายเป็นสมาชิกใหม่ของตระกูลเจ้าบ่าว ดังนั้น เจ้าสาวจะต้องดักน้ำให้กับพ่อแม่เจ้าบ่าวรวมถึงแขกทุกคนที่มาร่วมงานล้างหน้า Chengsin Saelee ซึ่งการดักน้ำให้แขกล้างหน้าของเจ้าสาวเป็นสัญลักษณ์ของการทำงานในฐานะสมาชิกใหม่ของครอบครัว เจ้าบ่าวเป็นการแสดงความมีน้ำใจ และขอบคุณแขกทั้งหลายที่มาร่วมงาน (Interview: on March 26, 2024)

1.5.6 การเลี้ยงฉลองให้แก่คู่บ่าวสาว โดยฝ่ายเจ้าบาวก็จะจัดเตรียมข้าวและอาหาร คู่บ่าวสาวเดินไปทักทาย แจกบุหรี่ ยกเหล้า ยกน้ำชาให้แขกตามโต๊ะอาหารเพื่อแสดงความขอบคุณทุกคนที่มาร่วมงาน หลังจากรับประทานอาหารแล้วจะมีการร่ำถาดเพื่อความสนุกสนานและเป็นการอวยพรให้แก่บ่าวสาว สุดท้ายอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมจะเก็บเศษอาหารและเหล้ามาให้คู่บ่าวสาว เพื่ออวยพรให้คู่บ่าวสาวเจริญรุ่งเรือง ร่ำรวย Chengsin Saelee แสดงให้เห็นการปลูกฝังระเบียบวินัยและค่านิยมต่าง ๆ ผ่านพิธีงานแต่งงานคือ ต้องเคารพต่อผู้มาร่วมงานและแสดงความขอบคุณผู้ที่เสียสละเวลามาช่วยงานทุกคน ต้องมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ที่เสียสละทรัพย์สินจัดงานให้ นอกจากนี้ ยังช่วยให้เห็นคติของการร่ำถาดที่นอกจากจะช่วยสร้างความสนุกสนานแล้วยังเป็นการอวยพรให้คู่บ่าวสาวพบแต่สิ่งที่ดีงามในชีวิต เรื่องที่เป็นคติของการดำเนินชีวิตที่สำคัญประการหนึ่งที่ได้จากขั้นตอนนี้คือ การเก็บเศษอาหารเพื่ออวยพรให้คู่บ่าวสาวมีชีวิตเจริญรุ่งเรือง ร่ำรวย เป็นการสอนให้รู้จักคุณค่าของอาหารและปัจจัยเครื่องยังชีพอื่น ๆ ที่หามาได้ด้วย

ยากลำบาก ซึ่งจะต้องกินและใช้อย่างประหยัดเพื่อไม่ให้ประสบปัญหาความยากจนภายภาคหน้าด้วย (Interview: on March 26, 2024)

1.6 พิธีบวงสรวงภาพวาดศักดิ์สิทธิ์

พิธีนี้เป็นการอัญเชิญเทพเจ้ามาสถิตในภาพวาดใหม่ ชาวเมียนจะนำรูปจำลองของเทพเจ้ามาวาดเป็นภาพศักดิ์สิทธิ์ “เบี่ยนฝ่ง” โดยจ้างจิตรกรชาวจีนยูนนานมาวาดให้ตามแบบภาพวาดในลัทธิเต๋าของจีน ผู้ที่ได้ครอบครองภาพวาดศักดิ์สิทธิ์จะต้องทำพิธีบวงสรวง ภาพวาดเทพที่ชาวเมียนเคารพนับถือมีทั้งหมด 24 องค์ ทั้งหมดนั้นเป็นเทพเจ้าผู้ชาย ปกติจะนำมาใช้ในพิธีสำคัญ เช่น งานศพ ไม่ว่าจะเป็นภาพเก่าหรือภาพใหม่ก็ต้องทำพิธีบวงสรวงเพื่อเสริมพลังศักดิ์สิทธิ์และปกป้องชาวเมียนให้ปลอดภัย Prasert Riawsakulchat แสดงให้เห็นคติการอัญเชิญเทพเจ้าของชาวเมียนที่แตกต่างจากคติของคนกลุ่มอื่นคือ การอัญเชิญอำนาจของเทพเจ้าให้มาสถิตที่ภาพวาด แทนที่จะเป็นรูปปั้น การประกอบพิธีกรรมทุกอย่างต้องอาศัยอำนาจของเทพเจ้าจึงจะสัมฤทธิ์ผล นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงระบบความคิดที่ว่า สังคมเมียนเป็นสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ สถานภาพของผู้ชายสูงกว่าผู้หญิงเสมอ โดยสะท้อนผ่านเทพเจ้าที่ต้องผู้ชายเท่านั้น และผู้ที่สามารถติดต่อกับเทพเจ้าได้ก็จะต้องเป็นผู้ชายเช่นกัน (Interview: on January 22, 2024)

1.7 พิธีกรรมงานศพ

ชาวเมียนถือว่าพิธีกรรมศพเป็นพิธีกรรมสุดท้ายของชีวิตมนุษย์ที่จะต้องปฏิบัติตามความเชื่อและขั้นตอนที่ได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษของตนอย่างเคร่งครัดพบ 4 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

1.7.1 การเตรียมศพ หลังจากที่มีคนตาย เจ้าของบ้านต้องยิงปืน 3 นัด เพื่อส่งวิญญาณของผู้ตายไปสู่สุคติและเป็นการแจ้งให้เพื่อนบ้านทราบว่ามีคนตายจะได้มาร่วมกันจัดการศพ ต้มน้ำและเอาธูปใส่ลงไปในน้ำ 1-2 ดอก แล้วอาบน้ำให้ศพ ตัดผม ใส่เสื้อผ้าชุดเมียน ใส่รองเท้า เอาศพใส่ลงไปในโลงที่เตรียมไว้ ชาวเมียนจะไม่ใส่ของใช้ผู้ตายในโลงเพราะเชื่อว่าเป็นของไม่แท้แล้ววางศพไว้ที่ห้องผี Prasert Riawsakulchat แสดงให้เห็นถึงวิธีการจัดการศพตามคติที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษของตน เริ่มจากการชำระร่างกายศพด้วยน้ำที่ต้มผสมด้วยธูปเพื่อดับกลิ่น การตัดผม แต่งกายศพด้วยเสื้อผ้าเมียน เนื่องจากชาวเมียนเชื่อว่าผู้ตายต้องมีกายและใจสะอาดจึงจะขึ้นสวรรค์ไปอยู่กับบรรพบุรุษได้ นอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงความร่วมมือ การเสียสละ การมีน้ำใจของเพื่อนบ้าน เห็นได้จากชาวเมียนเมื่อได้รับสัญญาณจากเสียงปืน 3 นัดจะหยุดงานพากันมาที่บ้านคนตายเพื่อไว้อาลัยและช่วยเหลืองานศพที่ยังปรากฏให้เห็นอยู่ในพื้นที่วิจัยปัจจุบัน (Interview: on January 22, 2024)

1.7.2 การบูชาศพ ถ้าเป็นศพเด็กอายุยังไม่ถึง 12 ปี ยังไม่ได้เข้าพิธีชวดเบี่ยงเหลียนจะไม่มีเทพเจ้าดูแลคุ้มครอง อาจารย์ผู้ประกอบพิธีจะสวดมนต์เพื่อให้วิญญาณไปอยู่ในสวนดอกเพื่อรอเกิดใหม่ แต่如果是ศพของเด็กที่เคยผ่านพิธีชวดเบี่ยงเหลียนและผู้ที่ผ่านพิธีการบวชกว่าดั่งมาแล้ว วิญญาณสามารถไปเกิดใหม่ได้โดยไม่ต้องไปรอที่สวนดอกไม้ เพราะถือว่าเป็นผู้ชายสมบูรณ์ มีเทพเจ้าประจำตัวแล้ว Phumong Saephan สะท้อนถึงพิธีกรรมศพที่มีอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่แตกต่างไปจากพิธีศพของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น นอกจากนี้ยังมีคติสอนจริยธรรมจากเงินใส่ปากศพที่แตกต่างไปจากคติความเชื่อของคนกลุ่มอื่นคือ เป็นเครื่องหมายของการพูดคำสัจที่สร้างมิตรภาพและผดุงสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (Interview: on April 5, 2024)

1.7.3 การฝังศพ ผู้ประกอบพิธีจะจัดรูปเทียนบูชาศพแล้วโยนไม้เสี่ยงทายเพื่อดูดวงชะตา การฝังศพ หลังจากนั้นก็จะโยนไข่เสี่ยงทาย ถ้าไข่แตกที่ใดก็จะฝังศพไว้ที่นั่น ถ้าไข่ไม่แตกจะหมายถึงศพไม่พอใจที่นั่น ต้องโยนไข่ไปเรื่อย ๆ จนกว่าไข่จะแตกตรงที่ใดก็จะฝังศพตรงที่นั่น Kaoian Saephran นอกจากนี้ยังมีการกำหนดทิศทางการฝัง โดยจะต้องหันศีรษะของศพไปทางทิศตะวันตก ก่อนฝังมีการบูชาและเซ่นไหว้เจ้าที่ด้วยข้าวสาร น้ำ ลูกไก่แล้วก็กลบลมศพให้หนุนเป็นหลังเต่าและวางข้าวและเครื่องใช้ของผู้ตายวางไว้ใกล้ ๆ หลุมศพ เมื่อกลบลมศพเรียบร้อยแล้วก็จะมีการจัดรูปการระศพเป็นครั้งสุดท้ายเพื่อบอกดวงวิญญาณผู้ตายว่า ลูกหลานและญาติมิตรได้ทำการส่งผู้ตายเสร็จสิ้นแล้วและขอให้ผู้ตายไปสู่สุคติ (Interview: on February 5, 2024)

1.7.4 พิธีการทำบุญให้กับผู้ล่วงลับเป็นพิธีชำระร่างกายและวิญญาณผู้ตายให้บริสุทธิ์ เพื่อให้ผู้ตายได้ขึ้นสวรรค์ จึงต้องมีการทำบุญและทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกไปจากวิญญาณของผู้ตาย จนกว่าวิญญาณนั้นจะมีความบริสุทธิ์ และเข้าไปอยู่ร่วมกับวิญญาณบรรพบุรุษในตระกูลของตน Liu Desheng แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายของชีวิตหลังความตายคือ การได้ขึ้นสวรรค์เพื่อได้มีตำแหน่งในโลกวิญญาณ สามารถดูแลปกป้องคนในครอบครัวได้ เนื่องจากชาวเมียนเชื่อว่า เมื่อวิญญาณผู้ตายมีตำแหน่งในโลกวิญญาณแล้วก็สามารถเป็นตัวแทนลูกหลานที่ยังมีชีวิตขอความช่วยเหลือจากเทพเจ้า เพราะเทพเจ้าจะไม่ติดต่อกับมนุษย์โดยตรง การติดต่อต้องทำโดยผ่านตัวแทนของมนุษย์คือวิญญาณบรรพบุรุษที่อยู่ในสวรรค์ ดังนั้น ก่อนที่จะขึ้นสวรรค์จึงต้องขับไล่วิญญาณร้ายที่อยู่ในร่างให้กายและจิตใจของผู้ตายบริสุทธิ์ก่อน (Interview: on March 22, 2024)

2. พิธีกรรมในเทศกาลของกลุ่มชาติพันธุ์เมียน

จากการศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยได้พบพิธีกรรมในเทศกาลสำคัญที่กลุ่มชาติพันธุ์เมียนในพื้นที่วิจัยยังคงรักษา สืบทอด และจัดขึ้นเป็นประจำปี 4 เทศกาล ดังต่อไปนี้

2.1 พิธีกรรมในเทศกาลขึ้นปีใหม่ (ตรุษจีน)

กลุ่มชาติพันธุ์เมียนมีวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีคล้ายคลึงกับคนจีนมาก เนื่องจากบรรพบุรุษของคนกลุ่มนี้เคยอาศัยอยู่ในประเทศจีนมาก่อน ดังนั้น วันฉลองปีใหม่จึงเริ่มพร้อมกันกับชาวจีนคือ วันตรุษจีน ภาษาเมียนเรียกว่า “เซียงเหียง” มีทั้งหมด 3 วัน และทั้ง 3 วันนั้นจะมีการประกอบพิธีดังนี้

2.1.1 พิธีไหว้เทพเจ้าและบรรพบุรุษ ชาวเมียนในชุมชนมาร่วมกันที่ป้ายเหยียง หมายถึงกราบไหว้เทพเจ้าและบรรพบุรุษเดียวกันที่หมีว (ศาลเจ้า) เพื่อขอให้บรรพบุรุษขัดปดเป่าสิ่งไม่ดีต่าง ๆ ให้หมดไป ขอให้มีความสุขดี ๆ ชีวิตราบรื่น ไม่มีปัญหาอุปสรรค บางหมู่บ้านจะไหว้เป็นสายตระกูล แต่ที่บ้านห้วยชมภู ชาวเมียนนิยมมาทำพิธีไหว้บรรพบุรุษที่หมีว Manjan Prasertsukkul สารสำคัญของพิธีนี้อยู่ที่การไหว้บรรพบุรุษที่สะท้อนถึงความผูกพันระหว่างโลกมนุษย์โดยมีบุตรหลานเป็นตัวแทนกับโลกวิญญาณโดยมีวิญญาณบรรพบุรุษในฐานะผู้ให้กำเนิดเป็นตัวแทนที่เกิดจากความระลึกบุญคุณของบรรพบุรุษ และจิตสำนึกความเป็นเมียนที่มีบรรพบุรุษร่วมกัน รวมถึงความสามัคคี พร้อมใจของคนในชุมชนที่ยังคงพบในปัจจุบัน (Interview: on February 11, 2024)

2.1.2 เข้าทรงหรือพินย่าง เป็นการอัญเชิญเทพเจ้าเข้ามาประทับอยู่ในร่างของชาวเมียนเพศหญิงที่ถูกเทพเจ้าเลือกเป็นร่างทรง เพื่อค้นหาสาเหตุของการเจ็บป่วย ความทุกข์ และปัญหาต่าง ๆ ของ

ชาวบ้าน Muang Chiam Sae Liew เพราะชาวเมียนเชื่อว่า อำนาจจากวิญญาณของบรรพบุรุษที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในระดับครอบครัวไม่สามารถรักษาการเจ็บป่วยเหล่านี้ได้ จะต้องอาศัยอำนาจของเทพเจ้าประจำหมู่บ้านในการค้นหาสาเหตุของการเจ็บป่วย ผ่านร่างทรงหญิง ถือว่าเป็นกรณีพิเศษที่ชุมชนเมียนให้โอกาสในการประกอบพิธีกับผู้หญิงซึ่งพบเฉพาะในหมู่บ้านห้วยชมภูเท่านั้น ไม่พบในพื้นที่อื่น โดยทั่วไปผู้ประกอบพิธีจะเป็นผู้ชายตามความเชื่อและค่านิยมแบบปิตาธิปไตย ทำให้ผู้หญิงเมียนมีโอกาสดำเนินหน้าที่เป็นอาจารย์ผู้ประกอบพิธีในฐานะผู้เป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้าเพื่อแก้ปัญหาให้แก่คนในชุมชน (Interview: on February 22, 2024)

2.1.3 พิธีลุยไฟ “เซียวแปง” เป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อขอให้ผลผลิตทางการเกษตรของตนอุดมสมบูรณ์จากเทพเจ้าหรือวิญญาณบรรพบุรุษ นิยมทำกันในช่วงปีใหม่ เนื่องจากปีที่ผ่านมาผลผลิตทางการเกษตรไม่ดี เพราะชาวเมียนเชื่อว่า มีวิญญาณทหารของผู้ที่บวชกว่าดั่งมาทำให้ไร่นาทรัพย์สินอื่น ๆ เสียหายอยากได้ส่วนบุญจากลูกหลาน จึงต้องทำพิธีลุยไฟเพื่อเรียกวิญญาณเหล่านี้มาเช่นไหว้ SanWen SaeTan แสดงให้เห็นถึงระบบความเชื่อที่สัมพันธ์กับปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดกับชีวิตและชุมชนเมียน เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวเมียนมีความผูกพันกับโลกวิญญาณที่มีทั้งดีและร้าย เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจกชนและชุมชน ชาวเมียนจะเกิดจากจากวิญญาณร้าย จึงจัดพิธีเพื่ออัญเชิญวิญญาณบรรพบุรุษและเทพเจ้าให้มาช่วยขจัดปัดเป่าให้พ้นภัย รวมถึงคุ้มครองให้ตนและครอบครัวปลอดภัย มีความสุข ประสบความสำเร็จโดยผ่านสื่อกลางคืออาจารย์ผู้ประกอบพิธีที่สามารถติดต่อกับโลกวิญญาณได้ (Interview: on January 11, 2024)

2.2 พิธีกรรมในเทศกาลขอบคุณเทพเจ้าประจำท้องถิ่น

พิธีนี้เรียตามภาษาเมียนว่า ซิบตะปุงเมียน เป็นพิธีเช่นไหว้เทพเจ้าประจำท้องถิ่นปีละหนึ่งครั้ง มักจัดขึ้นในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นป่าห่างออกจากหมู่บ้านไปไม่กี่ไกล โดยผู้ชายในหมู่บ้านจะฆ่าไก่ และเตรียมกระดาษเงินกระดาษทองเช่นไหว้เทพเจ้าประจำท้องถิ่น และขอบคุณเจ้าที่ที่คอยดูแลคุ้มครองให้คนในหมู่บ้านอยู่ร่วมกันด้วยความสงบ Teerawut Wareevirod แสดงว่าพิธีกรรมขอบคุณเทพเจ้าประจำท้องถิ่นยังคงมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนเมียนอย่างมาก เนื่องจากเทพเจ้าประจำท้องถิ่นเปรียบเหมือนผู้ใหญ่ในบ้านที่คอยดูแลลูกหลานให้มีความสุขและคุ้มครองให้ปลอดภัย จึงได้ทำพิธีเช่นไหว้เพื่อแสดงความเคารพและความกตัญญูรู้คุณ พิธีกรรมนี้จะมีเพียงผู้ชายเท่านั้นที่เข้าพิธีได้ แสดงให้เห็นถึงการไม่เปิดโอกาสให้แก่ผู้หญิงทั้งโลกปัจจุบันและโลกวิญญาณในบางกรณีอยู่ เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาสังคมเมียนจะให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เพราะมีความเชื่อว่าลูกชายสามารถช่วยให้ครอบครัวขึ้นสวรรค์ได้ แต่ลูกสาวเป็นเพียงผู้ช่วยให้พ่อแม่มีความสุขในภพนี้เท่านั้น ดังนั้น พิธีกรรมต่าง ๆ จึงให้คุณค่าและความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง (Interview: on January 23 , 2024)

2.3 พิธีกรรมในเทศกาลเซ่งเม้ง

คำว่า “เซ่ง” หมายถึง สะอาด บริสุทธิ์ ส่วนคำว่า “เม้ง” หมายถึง สว่าง รวมแล้วมีความหมายว่า ช่วงเวลาแห่งความแจ่มใส รื่นรมย์ ตรงกับวันที่ 5 เมษายนของทุกปี ชาวเมียนเชื่อว่า วันนี้อันตรายทั้งสามจะเปิดเชื่อมถึงกัน โลกวิญญาณจะปล่อยดวงวิญญาณทุกดวงให้ขึ้นมาเที่ยวยังโลกมนุษย์ ตั้งแต่เที่ยงคืนจนถึงตะวันตกดิน ลูกหลานจะนำของไปเซ่นไหว้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษของตนที่สุสานหรือทำที่บ้าน พอ

ไปถึงต้องไหว้บรรพบุรุษแล้วจึงตัดหญ้า ทำความสะอาดหลุมฝังศพ จัดวางของเซ่นไหว้ เผากระดาษเงิน กระดาษทองหน้าหลุมฝังศพ เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ LaiTong SaeFung ชี้ให้เห็นว่า เทศกาลเซ่งเม้งของชาวเมียนเป็นพิธีกรรมตามความเชื่อที่รับอิทธิพลจากสังคมจีน อีกทั้งยังทำให้เห็นถึงความผูกพัน ความรัก ความสามัคคี และเป็นโอกาสสำคัญที่ช่วยสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างญาติพี่น้องอีกด้วย (Interview: on March 11, 2024)

2.4 พิธีกรรมในเทศกาลสารทจีน

สารทจีน “เจี๋ยเจียบฝ่าย” เป็นพิธีเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ ตรงกับวันที่ 14 - 15 เดือน 7 ของจีน ก่อนวันสารทจีน ชาวบ้านที่ห้วยชมภูจะเตรียมของใช้ในการประกอบพิธีในวันวันรุ่งขึ้น เช่น กระดาษเงิน กระดาษทอง และขนม เพื่อขอให้บรรพบุรุษช่วยดูแลคุ้มครองคนในครอบครัว ในวันที่ 14 ชาวบ้านทุกคนจะเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษตามแต่ละแซ่ของตนเอง ลูกหลานในบ้านจะทำพิธีเซ่นไหว้ เผากระดาษเงิน กระดาษทองส่งไปให้บรรพบุรุษใช้ ส่วนวันที่ 15 ชาวเมียนจะไหว้ผีต่าง ๆ ที่มาจากรก วันนั้นจะไม่มีใครออกจากบ้าน เพราะกลัวว่าจะเดินไปชนหรือเหยียบผี ทำให้เจ็บป่วยได้ แสดงให้เห็นว่าสารทจีนเป็นอีกวันหนึ่งที่ชาวเมียนได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมมาจากจีน ผสมผสานกับความเชื่อของตน วันนี้ถือว่าเป็นวันที่ลูกหลานจะแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ จุดเด่นของพิธีนี้คือ ชาวเมียนจะทำบุญกันทุกบ้านเรือน มีการยกยโฆให้ดวงวิญญาณต่าง ๆ เป็นอิสระ ลูกหลานจะต้องทำพิธีเซ่นไหว้ เผากระดาษเงินกระดาษทองส่งไปให้วิญญาณบรรพบุรุษ ส่วนวันที่ 15 วิญญาณบรรพบุรุษจะคุ้มครองดูแลลูกหลาน เนื่องจากชาวเมียนเชื่อกันว่าเป็นวันของผี จะมีการปลดปล่อยผีทุกตน เพื่อให้มารับเครื่องเซ่นไหว้ วันนี้ชาวชาวเมียนจะ อยู่กับบ้านไม่ให้ออกไปไหน และห้ามคนเข้าออกหมู่บ้าน เชื่อว่าถ้าออกไปนอกบ้านจะไปชนหรือเหยียบวิญญาณต่าง ๆ โดยที่ไม่รู้ตัว ซึ่งอาจจะส่งผลให้เจ็บป่วยหรือเสียชีวิตได้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องนี้ทำให้เห็นถึงกลุ่มชาติพันธุ์เมียนยังคงรักษาและสืบทอดพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งพิธีกรรมเกี่ยวกับวงจรชีวิต ได้แก่ พิธีกรรมการเกิด การเรียกขวัญ การทำบุญสร้างสะพาน การบวช (กว่าตัง) การแต่งงาน การบวงสรวงภพาวาศคัศศีสิทธิ์ พิธีกรรมศพ และพิธีกรรมในเทศกาลสำคัญ 4 พิธี ได้แก่ พิธีกรรมในเทศกาลขึ้นปีใหม่ (ตรุษจีน) เทศกาลขอบคุณเทพเจ้าประจำท้องถิ่น เทศกาลเซ่งเม้ง และเทศกาลสารทจีน ตามวิถีทางที่บรรพบุรุษทำไว้ได้อย่างดี สำคัญในพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนชี้ให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นเมียนที่นับถือเทพเจ้าควบคู่กับการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษอย่างเหนียวแน่น สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างโลกวิญญาณที่มีเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษเป็นตัวแทนกับโลกมนุษย์โดยที่มนุษย์จะได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองจากเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษตลอดเวลา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “พิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” ได้พบพิธีกรรมเกี่ยวกับวงจรชีวิตและพิธีกรรมในเทศกาลที่สะท้อนความเป็นเมียนที่นับถือเทพเจ้าอย่างเหนียวแน่นควบคู่กับการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัดที่เกิดจากการสั่งสมและถ่ายทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบันนี้ ถึงแม้ว่าสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยอย่างไรก็ตาม แต่ชาวเมียนก็ยังคงรักษา สืบทอด และปฏิบัติตามข้อกำหนดเกี่ยวกับพิธีกรรมนั้น ๆ ไว้ได้อย่างดี เนื่องจากชาวเมียน

เชื่อว่า มนุษย์นอกจากจะมีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติกับคนในโลกนี้แล้ว ยังมีสายสัมพันธ์กับโลกวิญญาณคือ เทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษ โลกทั้งสองจะต้องเชื่อมประสานและสอดคล้องไปตามกัน ดังนั้น เมื่อจะทำกิจกรรมใด ๆ ในโลก ชาวเขินจึงต้องบอกกล่าวให้แก่ผู้ที่อยู่อีกโลกหนึ่งได้รับทราบ เพื่ออัญเชิญผู้ที่อยู่ในโลกวิญญาณให้มาเข้าร่วมเพื่อรับรู้และขอความช่วยเหลือให้คุ้มครองความปลอดภัยและบันดาลให้ได้ในสิ่งที่ปรารถนา จนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเชื่อเฉพาะกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดของ Pakorn Tansakul ที่กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นพฤติกรรมที่มนุษย์ถือปฏิบัติตามความเชื่อของตนที่มีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมากลายเป็นพิธีกรรมที่ถือว่าเป็นกิจกรรมบูชา ซึ่งพิธีกรรมเหล่านั้นส่วนมากจะสัมพันธ์กับวิถีชีวิตประจำวัน (Rituals and traditions, 2009, p. 59) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaikut Sompradee เรื่อง ศึกษาพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องวิญญาณของชาวบ้านตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่พบว่า พิธีกรรมเกิดขึ้นเนื่องจากมนุษย์มีความเชื่อว่ามีอำนาจที่เหนือธรรมชาติและธรรมชาติบางอย่างมีวิญญาณ ความเชื่อเหล่านี้ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยใช้วิธีการบอกเล่าและการปฏิบัติ การบอกเล่านี้อาจอยู่ในรูปของคำสอน ส่วนการปฏิบัตินั้นอยู่ในรูปของการได้ร่วมพิธีกรรม สิ่งเหล่านี้จึงทำให้ความเชื่อในเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษดำรงอยู่ในสำนึกของชาวใต้เสมอมา ซึ่งชาวใต้ส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะคอยคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดกับลูกหลานได้ (Rituals regarding beliefs about spirits of villagers in Ku Tao Subdistrict, Hat Yai District, Songkhla Province. Master of Arts Thesis, 2003) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yasothara Siripaprapakorn, Suriya Klangrit, and Samreng Inthayung เรื่อง การศึกษาความเชื่อในพิธีกรรมสื่อสารดวงวิญญาณของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่อาศัยในเขตตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ที่พบว่า คติความเชื่อดวงวิญญาณยังมีการสืบทอด รักษา ขนบธรรมเนียมไว้อย่างเหนียวแน่นทางพิธีกรรมการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณในยามมีกิจกรรม เทศกาลของชุมชน และครัวเรือน เพื่อบูชา เคารพ เช่น พิธีกรรมเซ่นไหว้ศาลปู่ตาเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ การบูชาสัญลักษณ์จวมกรูที่ตั้งอยู่บนหิ้งบูชาตามบ้านเรือนเชื่อว่าเป็นที่สถิตของดวงวิญญาณ ไม่ว่าจะเป็นเทพ เทวดา อารักษ์ หรือดวงวิญญาณบรรพบุรุษด้วย ซึ่งพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ชาวเขินยึดถือปฏิบัติอยู่มีบทบาทสำคัญมากทั้งในระดับปัจเจกชนและสังคมเขิน เช่น ช่วยให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติที่ดีงามร่วมกัน คนในชุมชนร่วมแรงร่วมใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (2022, 11 (2).; 15-23) สอดคล้องกับ Siraporn Na Thalung แนวคิดบทบาทหน้าที่นิยามที่ว่า วัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น พิธีกรรมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งทางด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านความมั่นคงของสังคม ความมั่นคงทางจิตใจ และช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม (2014, p. 36)

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขินในสังคมไทยกับสังคมจีน
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดและการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ และกลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ เป็นต้น

Reference

Books

Pakorn Tansakul. (2009). Rituals and traditions. Bangkok: Agricultural Cooperatives Association of Thailand Printing Company Limited.

Siraporn Na Thalang. (2014). Folklore theory: Methodology for analyzing legends and folk tales. 3rd. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Suntaree Phrommes (1997). Hill tribes in Thailand. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.

Journal

Yasothara Siripaprapakorn, Suriya Klangrit, and Samrerng Inthayung. (2022). A study of beliefs in rituals. Communicating the spirits of the Khmer ethnic group living in subdistricts outside the city, Mueang District Surin Province. Journal of Arts and Culture, 11 (2).; 15-23. (in Thai)

Thesis

Chaiyut Sompradee. (2003). Rituals regarding beliefs about spirits of villagers in Ku Tao Subdistrict, Hat Yai District, Songkhla Province. Master of Arts Thesis. Thaksin University, Songkhla.

Online

Registration Administration Office, Department of Provincial Administration, Ministry of Interior. (2022). Office of Local Administration. Retrieved from www.bora.dopa.go.th

Interview

Apiwat Panchalermchai. Villagers of Ban Huai Chomphu. (Interview on December 22, 2023)

AuntieJoi SaeFung. Villagers of Ban Huai Chomphu. (Interview on January 22, 2024)

Chanjiam Sae-Ten. Elder of Ban Huai Mae Liam. (Interview on January 11, 2024)

Chengsin Saelee. Villagers of Ban Huai Chomphu. (Interview on March 26, 2024)

Kaoian Saephran. Villagers of Ban Huai Chomphu. (Interview on February 5, 2024)

LaiTong SaeFung. Villagers of Ban Huai Chomphu. (Interview on March 11, 2024)

Liu Desheng. Teacher who performs the ritual at Ban Huai Chomphu. (Interview on March 22, 2024)

LoKuan SaeJao. Teacher who performs rituals at Ban Huai Chomphu. (Interview on 22 December 2023)

Manjan Prasertsukkul. Villagers of Ban Huai Chomphu. (Interview on February 11, 2024)

Muang Chiam Sae Liew. Teacher who performs the rituals at Ban Huai Chomphu. (Interview on February 12, 2024)

NaiLin Saethen. Villagers of Ban Pha Lang. (Interview on January 5, 2024)

Pawfu Saetien. Villagers of Huai Mae Liam. (Interview on January 15, 2024)

Phanu Saetean. Villagers in Ban Huai Chomphu. (Interview on December 22, 2023)

Phumong Saepphan. Villagers of Ban Huai Chomphu. (Interview on April 5, 2024)

Prasert Riawsakulchat. Teacher who performs the rituals at Ban Huai Chomphu. (Interview on January 22, 2024)

SanWen SaeTan. Teacher who performs the rituals at Ban Huai Mae Liam. (Interview on January 11, 2024)

Sukkasem Choksapanan. Teacher who performs the rituals at Ban Huai Chomphu. (Interview on February 2, 2024)

Teerawut Wareeviot. Villagers of Ban Huai Chomphu. (Interview on January 23, 2024)

Tutching Saephan. Villagers of Ban Huai Chomphu. (Interview on January 23, 2024)

Weerachai Saefung. Teacher who performs the rituals at Ban Huai Chomphu. (Interview on December 14, 2023)